

AL CREIXER DE LA FULLA

RAM al créixer de la fulla. Tú estavas sentada al peu de una pollancreda, la qui altiva, gemada y fresca, creixia vorejant la hermosa torrentera. Tot just esclatava sos verdejants brots; que riolers s' escometían uns ab altres, moguts per lo suau airét de una placévola tarde.

Nostres fills jogavan á tos peus, damunt l' herbám, ab tota la joya de sa infantil edat. Jo, ferit en mitj de la mia vida per la mort de un estimát y may prou ben volgút pare, era més enllanét, distret de ton amor, d' aquella prepotent y hermosa naturalesa que tant sempre sentir me feya, d' aquella alegría dels trossos meteixos de la meva ánima. Bé havia sentit á parlar de dolors crudels, que arreballavan per sempre més lo goig y ditxa, mes may haguera pogút creure que tan forts poguessen ésser.

Johint, tú, ab mos fills me miravas anhelosa pera distraurem de ma pena y tot d' un plegat cridant al més grandet, li digueres una cosa á la orella y ell, corrent cap á mí se 'm tirá al coll y 'm doná una besada. ¡Poch saps tu lo bé que va ferme! Me 'l vaig mirar ab ulls d' arrebatador carinyo y vegi en ell las faccions de son avi y estrenyentlo contra mon pit li vaig donar un bés que s' endugué tota la meva ánima. Lo més petit ho va veure y 'l pobret, corrent tant com podia se 'm abraassá, tot demanantme per ell, lo meteix carinyo que havia donat al altre. Qui no es pare no pot comprendre 'l goig, lo arrobament, qu' omplí la mia ánima.

Tú volgueres també completar tan delitós quadro y vingueres cap á nosaltres. Los peus de gall, que tot ho engarlandavan, al veuret passar ufanaren sa tan petita com galana flor vermella; las centaurs alterosas lluiren al teu entorn sa gallardia y hermosura, y alguna que altre viola, al sentir tos passos, tragué lo cap com si volgués aspirar lo perfúm de tota ta bondat y amor.

—¿Vejam, digueres als noys, cóm feu una bona correguda? A veure si podrém atraparos.

Y agafantme de la má feres com si corriam detrás dels nostres dos estimats fills, que girantse enderrera y fent los esforços que podian, trespavayen corrents cap á dins lo bosc, que planer s' estenia.

Los arbres ab sas grossas capsaladas quasi tot ho enfosquian, sols de tant en tant alguna clariana obría pas á la llum que suaument per dintre s' escampava; los tanys d' alsina espigats y tendres pujavan sos ulls entre mitj las nuosas socas dels pins, buscant lo sol que tan escás per ells era; los tornassolats botons del roure apuntavan tot arreu pera esclatarne; la blanca floreta del bruch com hermosa tofa de neu per lo branquillám se cimbellava, y pél ran de terra, matisantho tot, anava la moradencia flor de la herba felera.

Nosaltres encantats de tanta hermosura, de res nos adonavam quan un aïret fresch y humit, nos vingué á dir que una borrascada, tan comuna en aquest temps, cap á nosaltres se 'n venia; apretarem lo pas, y unas quantas gotas, grossas y caliginosas, nos amenassaren més de lo que voliam. Los encesos botons de foch, que en mitj d' aquella verdor de matas, la estepa blanca gallardejava, quasi s' clohian; los aucellets passavan rebents que ni quasi 's veyan; los gaigs ab sa esquarterada veu anavan d' un cantó l' altre, quan tot d' un plegat esclatá un horrorós tró que tot va aixordarho y un devassell d' aigua se 'n vingué sobre nostre.

No tinguerem altre recurs que redossarnos sota una vella y grossa alsina; nostres petitets s' arrauliren plens de por entre nosaltres; los curriols del bosc á dojo vessavan d' aigua; lo goteig fort y sech, anava petant sobre las fullas de nostre cuberta y 'l torrent mes enllá bramulant semblava com si volgués engullirse tota la terra.

Al cap de una estona semblá com si parés aquell estrépít, s' aclari una mica y emprenguerem cami cap á casa nostra. Tot era fresch y vert y una delitosa olor pujava de la terra, y quan arribárem al estrém del bosc, á ran de la quintana, lo cap de nuvol acabava ja quasi de pasarne.

Un suau ventet anava fent recular la nuvolada; lo cel tornava á lluhir ab son color blau.

—Aixís, me digueres tú, son tots los dolors y tempestas d' eixa vida; déixalas passar, que després lo cel tornarà á serenarse.

Y 't parares perque s' estenia devant nostres ulls una may vista magnificencia. Las llargas y ufanosas estesas de blat, gemadas y verdas s' anavan gronxant d' nn cantó á l' altre, á impuls del fresch airet que 's movia; á sos peus la domascada grana del fe y la encesa rosella alegroyas una ab altre 's bescantavan de sa hermosura; l' alé pur y suau omplía de benestar y goig á l' ànima; per tot arreu los arbres anavan jugant ab sas mitj esclatadas fulletas, y á dalt del cel, l' arch de Sant Martí coronava la esfera.

De prompte un aucell hermós com la primavera passà per demunt nostre y 'ls noyets sorpresos, plens d' alegría, apretaren á córrer, tot cridant:

—¡Es una aureneta! ¡Es una aureneta!

Envoltas per lo embalsamat oreig de cel y terra, arribava lo primer vol d' aurenetas, y al véurelas, tu 'm digueres:

—Renaix la esperansa, tot reviu y torna á la joya, tórnahi lo teu cor y á Déu preguém per la felicitat dels que han mort y per la salvació nostra.

Y una aspiració comuna de nostras ànimas se 'n pujá al cel plena de tots los perfums d' aquella tan hermosa tarde.

Y 'l vol d' aurenetas en animadors crits se va rompre en mil bossins y estenentse per damunt tota la plana la ompliren de felicitat y ditxa. Després prengueren possessió de casa nostra. Allí nihuan com lo bé en nostras ànimas.

Benehidas ellas sian. Benehit sia 'l Déu de la esperansa.

FRANCISCO MASPONS Y LABRÓS

Bigas, 1871.

LA CASA DE SANT JOSEPH

La plenitut dels temps es arribada.
Una flor de puresa iamaculada
en humil branquilló té de fruytar.

Recordant les antigues profecies,
ressonan sobre 'l mon les armonies
dels Angels que la venen á ombrejar.

La casa de David será la branca
hont obrirá son cálzer la flor blanca
per rébrer la rosada celestial;

Jesucrist al ergull declarant guerra,
ajup aquesta branca fins á terra
y naix entre pastors en un portal.

Aquell que sobre 'ls homes té domini
no naix entre la pórpora y l' armini;
á casa d' un fuster té son bressol.

¡Humillació may vista! la pobresa
amaga 'l resplandor de sa grandesa,
aixís com un boyrat amaga 'l sol.

Aquell per qui la terra va ser feta
per conte d' un palau té una caseta
en lo recó mes pobre d' un poblet.

Allí, mentres son Pare fustereja,
Maria dolsament lo bressoleja
y 'l nodreix ab lo néctar de sa llet.

Y Jesús va creixent de dia en dia,
quan salta de la falda de Maria
agafant dos llistons forma una creu.

¿Perqué té de tenirla per joguina?
Son Pare treballant no ho endevina;
sa Mare 's posa trista quan ho veu.

Després de fadigosa treballada,
al extèndrer ses ombres la vesprada
s' asseu lo Patriarca en lo lllindar;

La lluna d' una nit de primavera
hi dibuixa 'ls palmons d' una palmera
que l' oreig vespertí fa cimbrear.

Mentres ell amorós lo front li beša,
Jesús ab lo candor de l' infantesa
sos llustrosos cabells va cargolant;

Y com lo jardiner sa rica toya,
ab los ulls plens de llàgrimes de joya,
Maria 'l séu Fillet s' està mirant.

Comprenent l' esperit de l' Escriptura,
l' impuls del séu amor lo Sant detura,
reprimint sobre 'l llabi l' últim bes.

Al mirar al séu front la llum divina,
humil y reverent la testa inclina
al davant de Jesús; y diu després:

—La majestat de Déu es infinita,
no cap dins eixa casa tan petita.

—Ja la faré mes gran, Jesús respon.

¡Oh pare, quan Jo acabe la creixensa
vull fervos una *Casa* tan inmensa
que dins hi té de càbrer tot lo mon!

Per bastirla á la mida de la terra.
un jorn me 'n pujaré dalt d' una serra
ab un arbre de soca secular.

Per que puga servirlos de teulada
extendré sobre 'ls pobles sa brancada,
l' extendré de l' un mar á l' altre mar.

Com imatge terrible d' un desvari
Maria al veure l' ombra del Calvari
corra á estrenye á son Fill sobre son pit,

Sant Joseph veyent altres maravelles,
poch á poch deixa caure les parpelles
y cansat del treball quèda adormit.

En somni falaguer ven sa caseta
á l' ardent paraula d' un Profeta
engrandirse en l' espay cada moment;

Les antigues parets van allunyantse,
la coberta de fusta va enlayrantse
fins que dins hi blaveja 'l firmament.

En aquell sostre blau de nit serena
veu astres resplandir de tota mena
d' un astre mes hermós rebent la llum;

Entre mitx brillant palmes glorioses,
y una pluja de lliris y de roses
va omplint tota la terra de perfum.

D' aquell gran edifici son escales
puríssims esperits de blanques ales
que 's perden com la boyra cel endins;

Per aquelles escales en renglera
pujan verges de rossa cabellera
y martres ab corones de rubins.

Los Angels entre cantichs de victoria
aixecan lo casal fins á la Gloria
ab pedres de topaci y de safir;

Al pes dels fonaments que 'ls hi carregan,
bramulan los abismes y llampegan
com cráter d' un volcá que 's vol obrir.

Y s' ou un terratrémol que s' acosta,
y tremola del mon l' inmensa crosta,
del primitiu pecat trencant lo jou.

Entre mitx del terrible cataclisme
s' enderrocan los déus del paganisme
y serveixen de pedra al temple nou.

Com refeta ab l' alé d' un' altra vida,
s' aixeca nostra rassa redimida
del arbre de la Creu sota 'l brancam;

Y s' empenyan los pobles com onades,
acostantse á les platxes senyalades
en les santes promeses d' Abraham.

Y ressona una veu en les altures
que diu á sant Joseph: «Les creatures
que 't fassen homenatge eternament;

Y puig que lo meu Fill hi pren estada,
ta casa sobre 'l mon sia aixamplada,
¡que ho sia de llevant fins á ponent!

Per mostra de la meva omnipotencia
tindrás una nombrosa descendencia
hont mes benediccions may finirán.

No contes de la mar los grans d' arena,
no contes los estels en nit serena;
¡lo nombre de tos fills será mes gran!

Lo dia en que 'l meu foch com una brasa
encengue l' univers, no mes ta casa
surará de les flames sobre 'l mar.

¡Fuster de Nazaret, sant Patriarca,
Tu serás lo Noé de la nova Arca
que als pobles cristians té de salvar!

Tu serás lo Moysés de la Lley nova
que l' Esperit d' Amor en lo mon cova
per tráurel de les ombres hont se pert.

¡Capdill de la familia cristiana,
conduheixla en inmensa caravana
de la seva existencia pel desert!

Conduheixla ab la llum de l'esperansa
al casal de la eterna benhauransa
que la sanch obrirà del mans Anyell;
Y com lo séu imperi 'l mon te dona,
jo 't daré les centuries per corona
y la llum de la Gloria per mantell. »

Al véurers en lo cim de sa grandesa
sant Joseph se desperta, y ab sorpresa
se troba de sa casa en lo llindar.

La lluna d' una nit de primavera
hi dibuixa 'ls palmons d' una palmera
que l' oreig vespertí fa cimbregar.

Maria á l' altra banda vetlla encara.
Jesús está mirantse la nit clara
de la porta assegut en lo pedris.

Sols torba aquella pau tan venturosa
un tendre rossinyol que canta y glosa
lo poema d' amor del Paradís.

FRANCISCO CASAS Y AMIGÓ.

MARINERESCAS

uan veyém
Una nineta
D' ulls negres y gentil cos
En las venas
Sentím córré'
La frisansa del amor.

Nos fitora
La cobdicia
De fer nostra tal tresor,
Y dariam
Per lograrho
Llibertat y vida, y tot.

Per çó sempre
Donem voltas
De vostra xarxa al entorn;
Per çó, nenas,
Podeu sempre
Amallarnos sense esforços.

* *

Esposa y mare
Tinch á viatge
Lo men marit;
Per ço, ab temensa,
Passo intranquila
Dias y nits.

Tot barco es débil
 Del mar la forsa
 Per resistir.
 Lo cor se 'm nua
 Sols al pensarho.
 ¡Pobre de mi!
 Si no tornava,
 ¡Ay! que seria
 De nostres fills!

Amigas meas,
 Quan las onadas
 Bramar obiu,
 Quan las tempestas,
 Quan las ventadas
 Passan brunsint,
 Puig que sou mares,
 Puig sou esposas
 Ploreu ab mí.

*
 * *

Cal tenir coratge, Rita,
 Per' bregar ab las onadas;
 Però més se 'n necessita
 Per' resistir tas miradas.

La tarda que 'm demanares
 Que 't pujés á la barqueta;
 No sé perquè 'm vaig posar
 Més encés qu' una rosella.

Desde aquell moment, gelós
 Com l' auell quan s' aparella,
 Va volant mon pensament
 Darrera de ta bellesa.

La mare que 'm veu tant trist,
 Si m' haurán encisat pensá,
 Perqué jo no goso dirli
 La causa de ma tristesa;
 ¡Pobre mare! no endevina
 Que 's l' amor que 'm dona pena,

Que qui pot desfer l' encís
Es una dolsa rialleta.

Com la onada 'l fá á la platja
Un petó 'm feu al marxar;
La onada be prou que torna
¡Qui sab éll si tornarà!

Jo no creya en las sirenas,
Nimfas, ni cosas semblants,
Fins que un dia que 't banyavas
Te vaig veure eixir del mar.

Los temporals de la vida,
Son pitjors que los del mar:
Que 'l mar te dias de calma
Y en mon pit no 'n regna may.

*
* *

¡Al veure lo mar en calma
Moltas diadas d' estiu,
Qui no 'l creuria tan manso
Com lo bassal mes humil!
¡Quí al veure la teva cara,
Bella com d' un serafí,
Que poguesses ser tan falsa
Havia de presumir!

Las onadas á las rocas
Embesteixen bramulant,
Y las rocas, sempre fermas
De son lloch no 's mouhen may;
Si vehinas trapaceras
Nos volen enemistar,
Es nena perquè no saben
Que soch més ferm que 'l rocam.

Quan, las festas, te acompanyo
Al passeig á doná' un tom,
Los amichs solen di': Semblan
Una parella del bou.

Y jo, ab cara somrisenta,
Aneu errats, los responch,
Si navegam de conserva
Es sense portar remolch.

* * *

A la pobre Mariagneta
Ben poch lo goig li ha durat,
Fa tres dias que 'ns casàrem
Y ja 'ns hem de separar.

De l' ausencia dolorosa
Exposantnos als etzars,
Avuy ja sens mi se queda,
Y sens ella jo me 'n vaig.

Trista sort fora la nostra
Si aquest viurer tant amarch
Lo dols pler de la tornada
No endolsés de quan en quan.

Es precis: donchs á reveure,
Amichs meus, y mentres tant,
Si per ella 'ls minuts dias,
Per mi 'ls dias serán anys.

* * *

Vaig fer una prometensa,
Quan lo llaut se 'ns volcá,
De anarmen, si no 'm negava,
Tot seguit cap al Vilar:
Que la Verge m' ho perdoni
Si á véurer t' ans he passat:
Ella del pur amor símbol
Lo que pot l' amor ja sab.

* * *

Una barca de mitjana
Ve de la part de garbí;
¡Si será la que jo esperol
¡Si arribará mon marit!

¡Ay! la barca muda 'l rumbo
Y se 'n torna cap endins.
¡Una esperança perduda!
¡Un dia més de sufrir!

* *

Sempre ab la coxí á la falda
Y en la punta 'ls ulls clavats,
Sempre trau y fica agullas,
Sempre 'ls boxets manejant.

Que 't costaria girarte
Y mirarme de bon grat,
Quan me 'n vaig cap á la platja,
O quan torno de pescar?

Es tan cert que de ta barca
Lo meu cor á remolch va,
Que, entre cent, dich «Es aquella;»
Y no m' equivoco may.

Cada nit, quan me retiro,
Trech lo cap á la finestra,
Miro 'l mar llanso un suspir
y prego pels que navegan.

Maig te veig ab més plaher
que quan la nit es ben fosca;
Puig es tant lo que t' estimo
Que estich gelós de ma sombra.

Galanteigs de mariners
Déu ne donga á qui li agradan
Que no poden ésser fermes
Amors que 's passen per aygua.

LO JAY DEL BOSCH

La nit es fosca, lo tro
retomba per las montanyas,
xiula 'l vent entre 'l brancam
y 'l llampegueig fa basarda;
los arbres del bosch ombriu
semblan ferestas fantasmas
que á l' empenta del mastral
van y venen ab frisansa.
Separat de sos companys
y al peu d' un timball qu' esglaya
un reure sapat y ferm
la tempesta ab pit aguanta;
sas arrels plenas de grops
en una roca s' amarran
com servantla del perill
que constantment l' amenassa;
per lo brancam esqueixat
y la soca mitx pollada
tothom al passar li diu
lo jayo de la encontrada,
més ell, altivo! s' ergueix
y exten son negrós brancatge
com áliga colossal
que va á empèndrer la volada.
Encar que 'l cimal es vell

cad' any rebrotan sas brancas
puig per quelcom te d' ésser
hereu d' antiga nissaga.
L' ergull que té no es pe 'ls anys
ni tampoch per sa capsada;
prou que ho conta ben sovint
á sos germans de montanya,
prou que 'ls conta d' altres jorns
greus historias de realmes,
tristas gestas de sos reys
y valerosos fets d' armes.
Escoltau sa veu potent
al concert de la tronada,
apar lo geni del temps;
escoltaulo, ¿ohiu? Ja parla:
«Perqué t' estrenyo frisés
pedra rónega y pesanta;
perqué no deixo que 'ls anys
t' empenyen avall com l' aygua;
¡ay! que 'n tinch més d' un recort
de tú, la mia germana.
Tú fores lo llit d' un rey,
si jo vaig ésser son guarda,
tú reberes lo seu cos
quan jo extenia 'l brancatge,
si 'l darrer sospir fou teu
per mí fou sa última ullada.
¡Pobre rey! pe 'l mitj del bosch
ab sos cavallers cavalca;
los corcers escumejant
trepitjan la fullaraca.
Van al pitral de sarrell
y ab sellas d' acer y plata.
Lo ferm glapir dels canins
retrona per valls y planas
en tant que vola 'l falcó
sedent de sanch y carnatge.
Los arquers plens de dalit
ab ardidesa s' escampan
y xiulan los darts furients

entre 'l brugit de la cassa.
Ja passen pe 'l meu devant
rebents com la tramontana;
ja 's perden al lluny, al lluny;
sas veus son febles, s' apagan...
y 'l rey Joan corra també;
la serralada traspassa
y las concas, lo quintar,
lo torrent y la vessana,
y com més corra, més lluny
los seus cavallers ja paran.
De prompte s' apaga 'l sol
derrera una nuyolada;
si 'l mati fou bell, hermós,
de dol se vestí la tarda,
que un cos rodola en la vall
y cau malmés á mas plantas.
¡So mort! exclama lo rey
y pe 'l mitj de mon brancatje
sento creuhar no sé qué
ab un suau remor d' alas.
Sots meu, has volgut finir
sota l' arbre de la patria,
á mos peus lassat y mort,
¡Deu de la justicia, gracias!
Una ratjada de vent
feu tremolar mon fullatge
que caygué demunt en Joan
pera ferli de mortalla»
callá lo roure y un tró
feréstech, ab forsa esclata
en tant que un llamp del Infern
malmet sa soca pollada;
cau la pedra avall, avall,
ab soroll que fa basarda,
lo roure també cedeix
ajup sa soca y brancada,
que al rodolá' apar del Rey
l' ombra gegant y fantástica.

JAUME NOVELLAS DE MOLINS.

L' ALBAT

POESÍA PREMIADA EN LOS DARRERS JOCHS FLORALS DE VALENCIA

¡Angelets al céll

Ple de vida y salut, va capgirarse.
Anit maligna febra li vá entrar,
y al llit del malaltet al acostarse,
lo cap ductós lo metge va rodar.

¡Ay! dend' aquell moment la sempre alegre
barraqueta qu' en l' horta es niu d' amor,
com lo sol al passar un núbol negre,
cuberta es veu de boires de tristor.

Y, entre gemechs y plors que 'l cor partexen,
la maré y l' avia en son silenci mut,
un ciri al Sant del poble li oferexen,
si al petitet li torna la salut.

En terra agenollades, sembla molta
la fé que les dos tenen en lo Sant;
més éll sos fervorosos pregs no escolta.
y está la criatura agonitsant.

La enfermetat l' acora. ¡Es molt gran pena,
sens trobarli remey véurel patir!
Més ¡ay! ¿S' haurá ja mort?... Encára alena!
¡Encara se li sent lo pols glatir!

Contra son pit sa mare l' acarona;
ab l' afany de salvarlo res li dol,
y ab los besos y abrossos que li dona,
sembla que, folla, reanimarlo vol.

Ab los ulls entelats, ja no respira,
l' aleteig de la mort s' ou per l' espay,
s' alsa ab ella lluytant, de la cadira,
y abrossada á son nen, llansa un trist ¡ay!

Ya paraules no tenen les vehines
que de la mare calmen l' amarch plor,
y del dolor clavantli les espines,
a l' aleta li arranquen de son cor.

Geladet com la neu, blanch com la cera,
ja los estels no brillen de sos ulls:
sols la mort no ha tocat sa cabellera,
y son com lo fil d' or sos cabells rulls.

¡Pareix un Jesuset! Sa hermosa cara
tenia les faccions d' un serafi,
y menjantselo á besos, ahir encara
l' encant era d' aquella que 'l parí.

—«¡Bisbe, princep, virrey,—sa mare dia,—
rey d' Espanya será, será un santet!»
pero Deu que prop d' ell tındrel volia,
Al cél se l' ha emportat, y ángel l' ha fet.

Ja amortallantlo están! Sa roba usada
pósenli abans que 'l fúnebre ataviu,
y en altra qu' en la caixa te guardada,
vol la mare qu' es vista á son meniu.

—«Jaseu, poséuli—diu—la roba nova
la roba qu' en les festes vá estrenar;
¡ay! fillet de mon cor! Sols ja eixa roba
es tot lo que ta mare et pot donar.»

Al difuntet les mans li pleguen, closen,
diamants en sos joyells, sos ulls gentils,
y una corona en lo frontet li posen
de violetes teixida y de gesmils.

Blanch, con son animeta, qu' al cel vola,
l' han vestit les doncelles l' habitet,
y demunt de la blanca tobollola,
blanch es, ab llistes d' or, l' atahutet.

Damunt la taula encenen quatre ciris
ab arendeles de paper risat,
y l' adornen de roses y de lliris,
quals flairors eixir semblen del albat.

L' albat, qu' *Albat* se diu per excelencia,
bé lo nom que li donen se mereix,
puix estel del mati de la existencia;
brilla un instant y en l' *alba* desapareix.

S' ha quedat somrisent, com si els diguera
als que mirantlo están: —«¡Vingau ab mi!»
¡Cascú de sos petits companys volguera
tant apanyat com éll vores allí!

Encandilats los nens que ab éll jugaven,
cridenlo y no respon, y ab sos acentos,
á la afligida mare ¡com li claven
satgetes en lo cor los ignocents!

Cridenlo y no respon. Radiant y pura
s' en ha pujat son animeta al cel,
y de la Santa Verge ja en l' altura
l' infant coquetes reb en sucre y mel.

Son pare, mentres tant, ja tanta pena
resistir no pot més, fuig com un llamp,
y, com l' esclau que trenca sa cadena,
sense saber ahont, corre pel camp.

Rendit, per fi, s' arrima al tronch d' un arbre,
sospira per lo seu perdut tresor,
y, ablanit lo seu cor, que no es de marbre,
romp, al vores asoles, en un plór.

Indiferent natura se li antoixa
que d' éll se fisga, quant alegres trins,
sense fer alt ni baix de sa congoixa,
canten los rossinyols y teuladins.

Ab la creu parroquial, venen per l' horta
lo rector, l' escolá y l' acolitet;
de la barraca apleguen á la porta,
y un cant de gloria entonen al mortet.

S' apaguen d' aquell cant les veus estranyes,
fa lo prebere al nen la bendició,
y al anàrsen:—«¡Ay, fill de mes entranyes!»
Cridar s' ou á la mare en un racó.

L' ávia qu' en ell lo seu mirall tenia,
veu, somicant, endurse aquells despulls,
y un' bes li dona al net, á qui volia
molt més que á les ninetes dels seus ulls.

Porten l' atahutet quatre doncelles,
qu' á soterrarlo al cementiri van,
y á lo lluny, poch á poch, les notes belles
d' una sentida música es desfán.

Y mentres se 'l enduen les fadrines,
deixant presa á la mare d' amarch dol,
ab ses dolces paraules les vehines,
en vá fan per donarli algún consol.

Desmayada en sos brassos la sostenen,
y oblidarlo no pot al retornar;
vuit mirant lo lletet, ganes li prenen,
y es fá la pobre á trossos de plorar.

Esforçantse en borrar de sa memòria
al que acaba de endúrseli la mort,
—«¡felis—li diuhen—ell qu' está en la gloria!
¡Tin més conformació! ¡Feste un conort!»

Llàgrimes de dolor tos ulls no empanyen,
calma, dijosa mare, ton anhel,
qu' en cada infant qu' es mor, sos pares guanyen
un escaló pera pujar al cel.

CONSTANTÍ LLOMBART.

LA GERMANA DE LA CARITAT

Poesía premiada en los *Jochs Florals* celebrats en la Hábana
als 28 de Novembre de 1887 y endressada á Donya María Vilanova de Domenech
en penyora de distingida consideració y respectuós afecte.

¡Miréula! Arréu voltada per cercle de llum bella
Portant sempre en sos llavis lo prech ó bé 'l conhort,
Com en sos llavis porta l' olor de la poncella
Quant vá per mel, l' abella,
Volant de flor en flor.

Miréula com practica la Caritat divina
Que vá encarregá als homens lo Mártir de la creu;
Miréula com ne sembra per tot allá 'hont camina
Llevor, que, quant germina
Fá créures en un Deu.

Ella es l' angel puríssim que devallá á la terra
Per' dar consol y ajuda á tots per un igual,
Acut á la masía, ó al plá, ó al alta serra,
Sens' ferli por la guerra
Ni 'l pútrit hospital.

Sa Patria es allá 'hont s' ouhen mes queixas llastimeras
Puig sent del cel vinguda no té fixat lo vol,
Per ella no hi há rassas, ni pobles, ni senyeras,
Com no coneix fronteras
Lo cèlich raig del Sol.

Ella es la papallona que constantment ne gira
Entorn la flama ardenta que son esprit consum,
Per caritat al pròxim dintre 'ls perills se tira
Llofantne, mentre' espira
Sa abrusadora llum.

Es santa papallona que per missió divina
Dant, si es precis, pe 'ls homens llur vida y sanch y cor
Lo grat perfum desprecia y sols per' llà 'hont camina
Vá arreballant l' espina
Y hermozejant la flor.

Es ella mansa ovella disposta al sacrifici,
Es iris de bonansa, es tortra sense fel,
Es afanyosa abella qu' ab desusat desfici
Ni 's sent del cruel silici
Si 'l rusch vá omplint de mel.

Es olorosa malva d' abnegació cristiana
Que de perfums omplena lo pen que l' ha xafat;
Es en sos actes sempre sublim, piadosa, humana,
Per çó li diu Germana.
La Santa Caritat.

Per çó la veyém sempre solícita y afable
Per tot 'hont la mort clava son endolat penó
Sens' que son pas deturi lo càlcul poch lloable
De si aquell miserable
Té un' altre religió.

No fá com sas germanas las monjas ab clausura
Que fins als pares deixan y ab dols reculliment
Mentr' ellas á dins pregan, no senten l' amargura
Ni 'ls ays de desventura
De fora del convent.

L' amor qu' ella dú al pròxim es mes sublim encare
Que 'l qu' una mare porta á sos estimats fills,
Puig que tant sols la vida *pe 'ls seus* dona una mare
Mentre' ella á tots ampara
Sens' ferli po' 'ls perills.

Pera 'l qu' afina en guerra, Germana es bondadosa,
 Es neta pera 'l avi que de vellesa mor,
 Pera 'l desvalgut orfe n' és mare carinyosa,
 Cuidant sempre amorosa
 De dú l' ànima á port.

¡Molt bé, noble Germana!... L' Humanitat t' admira
 Y 'l Cel texeix coronas per premi á ta virtut;
 Per çó 'l Trovador are qu' ab ta bondat s' inspira
 Fará á bossins la lira
 Qu' ayrarte no ha sabut.

¿Pero que per ventura n' hi há al mon una per ferho?...
 ¡Ah, no! Sols la dels angels qu' anyoran ton regrés:
 De ma pretensió folla perdó á tos peus espero
 ¡Oh, Verge!... ¡Jo 't venero!
 ¡Perdónam si t' he ofés!

¡Perdónam 'l qu' en alas de boja fantasia
 Hagi intentat sisquera tocar ton sagrat nom!...
 ¡Recórdat qu' aquell Màrtir qu' en tot préns tu per guía
 Quant en la creu moría
 Vá perdoná á tothom!...

RAMON SURINYACH BAELL.

Barcelona 1887.

LAS FESTAS MERIDIONALS DE FRANSA

DISCURS D' EN FEDERICH MISTRAL

AS grans festes literaries y artísticas meridionals de Fransa, organisadas á París per las societats *La Cigala*, *la Sartan* y dels Felibres, s' han celebrat aquest any á Orange, baix lo Comité del qual M. Ripert era president.

Deixarém de parlar de las festes, fochs, torneigs literaris, representacions teatrals etc., que durant alguns dias han omplert d' animació y alegría l' antigua vila romana que ostenta encara hermosos restos de son teatro romá.

Parlarém de la verdadera festa anyal de la Provensa, celebrada en Avignon, de sa llengua, y literatura; fent conèixer als lectors de *LA RENAIXENSA* l' home qual nom es conegut, respectat y admirat en tota Europa: Federich Mistral, la personificació mes viva, la més alta, la més perfecta, la més atraient de la rassa y glories meridionals.

Mistral, ab sa infantil modestia, volgué sols tenir un puesto segonari en eixas festes de las quals los més obscurs y més allunyats dels seus satèlits han volgut ab ostentació ocupar lo primer rench y posarse en plena llum. Lo gran poeta volgué sentarse, no en sitial presidencial, mes si en humil cadira, al centre de aquella taula de la Santa Estela que aplega al seu entorn, los seus admiradors de mes competencia y convicció, los seus col·laboradors mes afanyosos y mes útils, sos deïxebles mes estimats y amichs veraders.

LA RENAIXENSA.—Any XVIII.

Lo banquet de Santa Estela se celebra cada any lo 21 de Maig, pera commemorar la fundació del Felibritge, puig que 'l primer se feu en aqueix mateix dia de 1854. Aquest any, per causa de las Festas Meridionals, havia sigut aplassat al 13 d' Agost.

Ja se sab en que consisteix la *ceremonia* principal d' eix banquet fraternal que 's diferencia de ápats y fartaneras oficials presididas per un Ministre, diputat, ó president d' un Certámen agrícola. A postres, la preciosa copa d' argent cisellada, regalada als felibres per los poetas cataláns, circula de má en má; cada convidat, després d' alsada la copa y remollats sos llabis, deu pagar son tribut del festi intel·lectual que comensa alashoras, sia per un toast ó brindis, discurs, cansó, oda, sonet, una frase, un vers, per fi, un mot solzament, mes que vinga tant del cor com de l' esperit.

La comparició y lo circular la copa es sempre inaugurat per lo cant de las coplas alegres composadas per en Mistral, y qu' ell mateix entona quan ha acabat lo seu discurs.

Es sota la poética, fresca y ombrivola arbreda de la illa de la Barthelasse, arbreda sagrada de las Musas provensalas, qué aquest any s' ha celebrat lo convit dels felibres. Tenim vera satisfacció de poguer comunicar als nostres lectors la traducció literal de la patriótica y deliciosa al·locució del gran poeta, que sembla feta per un dels nostres entusiastas catalanistas. Los felibres provensals reclaman, com nosaltres, per llur terra, llibertat y autonomia; reivindican llur dret en parlar la llengua provensala y en ferla apendrer en las escuelas.... Mes deixém parlar l' autor de Mireyo.

DISCURS D' EN FEDERICH MISTRAL

Després de saludar aquell fantástich palau dels Papas, quals maicisos y negres murs s' enlayran, en front dels convidats, d' allá del Ródano; y després de pagat lo tribut d' homenatge á la estimada memoria de Teodor Aubanel «en aquesta illa que sembla encara estre-meixers del recort de sas cançons que las cigalas 'ns repeteixen» en Mistral digué:

Senyoras y Senyors:

Lo que fa tan agradable y tan fertil nostra benvolguda Fransa es eixa diversitat de rasses y territoris, de costúms, de vestiduras, de construccions y de llenguatge, que la varían del tot, y que avans

la variavan molt mes encara. Todas las diferencias ó las particularitats que la naturalesa junt ab la historia han marcat ó gravat en las provincias germanas, son altrás tantas arrels que enforteixen l'arbre; son altres tants elements que n' enriqueixen la saba, veras fonts que alimentan sa vida, sa verdor. sa gentilesa; sí, son altres tants llassos que lligan á la Fransa los pobles que hi viuen, y altres tantas virtuts que la mantenen immortal.

Mes,—ara vé lo punt agút,—se troba en Fransa una classe particular de gent que fa cent anys s' ha molt multiplicat, la qual, pera aplanar las vias al centralisme, com si diguessen al despotisme, ó per un somnit de uniformitat mesquina, s' obstina á volguer castrar de todas maneras llur desenrotllo, la joyosa florida de las brancas d' aquest arbre.

Una classe de petits senyors, que tenen los ossos buyts de moll (*demesoulado*); portant tots igual vestidura com si sortís dels magatsems del Louvre, qual mothlo, pera pastar llur cervell, serveix per tots; ab una paraula, una Fransa feta de tal manera que quan allá, á Paris diuen *oremus*, tots responen *amen*: veus aquí l' ideal de aqueixos vils payfarts (esqucho-melets.)

¿Voléu saber com fan, pera lograr mes aviat llur intent de boig ó malintencionat? Cercan de més á més á arrancarnos del cor la fibra més íntima de nostra personalitat, qu' es la llengua maternal.

Felissent quan cridavan que la pobreta era ja morta; y quan los burgesos, los entonats, y los imbécils, la tiravan ab lo peu per aquí enllá, com un trasto inútil, de prompte ja ho sabeu, ha eixit de terra, per lluytar y resistir, l' ull viu y agitant sas alas, lo Géní autócton que 's diu Felibritge.

Donchs per los que desconeixen la gran importancia moral del Felibritge; lo mateix que per aquells que no volen compendrer l' abastardiment, lo mal que produheix en un poble l' abandó de sa llengua, aném á citar un exemple.

Aquesta primavera, un dia, tornavam de Sant Remy, y tot devallant al través dels orts, aquells orts frescos de Sant Remy, tant ben conreuhats, tant ben cuydats pels llurs *maîtres* (hortolans;) aquellas ninas morenetas, de peus nusos, que 'ls arregen; y que 's veuen riurer amagantse darrera 'ls xiprés; seguint un viarenny, com vos dich, 'ns topàrem ab dos jovenetas que venian d' escola.

—Y donchs, ninetas ¿us entornéu á casa vostra?

—Oui, Monsieur, (si senyor) me respongueren en francés.

—Sereu pot ser d' algun más del mitg de las hortas?

Oui, Monsieur, nous restons à la campagne. (Si senyor, vivim al camp).

—Y vostres pares ¿qué fan?

—Ils sont jardiniers, Monsieur (senyor, son hortolans).

—Ah! vejám!... ¿qué parléu sempre en francès com ara, bell jovent?

—Toujours, Monsieur... à l'école, vous saurez, on nous defend de parler patois (sí, senyor, sempre... à la escola heu de saber que se 'ns prohibeix lo parlar en patués).

—Aduch quan seu al carrer?

—Oui, même dans la rue, (sí senyor aduch al carrer).

—Y també quan seu á casa?

—Même dans nos maisons, (y també á casa).

—Donchs parléu francès a vostres pares y mares?

—Oui, nous parlons français á nos papás et mamans, (sí, parlem francès á nostres papás y mamás).

—Y vostres pares, ells també us parlan francès?

A eixa pregunta las jovenetas se posaren á riurer.

—Oui... digué una d' ellas,... Seulement ils lui donnent de fameux coups de pied, (sí; sols que li clavan bonas cossas).

—Bona gent!... Pero, vejám: ja que seu hortalanas y que sovint deveu sentir á parlar d' hortalissa, pera dir un *concardoun*, en francès ¿com diriaho?

Las ninas escolanas se miraren una al altra, diguent:

—Cela on ne nous l' a pas appris. Aixó no 'ns ho han pas ensenyat).

—Y los *jaioubaneto*? las figas *bourjassoto*? las *cebo renadiro*? lo *ba-jan*? lo *cachat*... Com se 'n diu en francès?

Pss!... feu la més gran, d' un ayre pretenciós... Tout ça sont des choses que nous ne voulons pas savoir... Quand nous aurons notre brevet, nous ne serons pas si becasses de nous faire jardinières. (Tot aixó son cosas que no ho volém pas saber... quan tindrem nostre titol serém pas tan totxas (becadas) de fernos hortalanas.)

—Y llavors ¿qué faréu?

—Oh! Oh! nous quitterons ce pays ci où l'on a un mauvais accent (oh! oh! nos n' anirém d' aquest país hont se té tant mal accent.)

—Y hont aniréu, ninas aixeridas?

—Nous irons á Lyon où l'on parle français que ça fait plaisir d' entendre; et puis nous nous ferons receveuses des Postes ou bien institutrices. (Anirém á Lyon hont se parla francès que dona gust sentir;

y després 'ns farém directoras de Correos ó bé mestressas d' escola.)»

Aquí teniu senyors y senyoras un document plé de vida que havém cullit en eixa terra de la boca ignocenta de duas pagesetas, en eixos jardins de Sant Remy, allà, en mitg d' aquell poble tant provençal tant alegre, d' ahont ha eixit lo bondados y popular Roumanille. Sí, ell mateix 'ns ho ha contat senzillament, ab son llengatge rústich;

En un mas que s' escound au mitan di poumié,
un béu matin, au temps die iero,
sièu na d' un jardinié me d' uno jardiniero
dins li jardin de Saint-Roumié.

Sí, estimat Roumanille, tu, fill de pagés com jo, mira; aquí tenim la llevar que abuy dia naix de eixas terras bíblicas, abont anavam á collir, tú las margaridoyas, jo l' amor de Mireyo!..

Estranyeuse, donchs, que nostres jardins ja no agradin á llurs jardineras; y que tants bonichs préssechs se podreixin al arbre; que hi hagi tantas noyas solteras que no trobin casador; que 'l pais se vagi despoblant; y que, per una lley invencible y fatal, vinguin piemontesos, genovesos, italians á reemplaçar en Provensa los fills de la terra que ja no volen mes conrehuar; los fills de nostres pescayres que ja no volen anar á mar; los fills de la classe treballadora que volen viurer com uns senyors!

Mes, com podriam esser un xich parcials tocant eixa cuestió, escoltéu lo que diu un membre del Gran Consell de Instrucció Pública, Mr. Michel Breal, en son llibre titolat: *Quelques mots sur l'instruction publique en France.*»

«Lo deixeble qu' entra á la escola parlant lo seu patués es considerat com si res portés ab ell; aduch sovint se li fa cárrech de lo que hi porta, y s' estimarian més que no parlés que sentirli aquell parlar prohibit del qual té costúm. No hi ha res de pitjor, ni erro més esgarrafal que eixa manera absurda de tractar los dialectes. En lloch de perjudicar al estudi del francés, lo patués n' es l' auxiliar mes útil. Se coneix sols be una llengua quan aquesta s' apropa d' un altra del mateix origen... Ensenyéu lo francés si be respectant lo dialecte natal; lo deixeble se sentirá tot orgullós de pertanyer á sa provincia y 'n estimará molt més la Fransa, sa patria »

Afegeix encara:

«Molts han sigut presos com jo d' un sentiment de sorpresa al enrahonar ab gent que han rebut la instrucció de nostras escolas de

ensenyansa. Dirias que llur existencia moral ha sigut desarrelada; ja no pertanyen mes ni al camp ni á ciutat, ni á poble ni á la burgesia; estranys á llur terra, cercán llur patria en la empleomania administrativa ó be en las filas del exercit. Es perxó que s' veuen abandonar llur comarca, llur país, llur terra assimilada per ells á las demés de Fransa. Una instrucció descolorida y uniforme n' ha fet uns agents de la autoritat central.—

Donchs, senyors, ja ho veyéut nostrá pretensió de fer respectar la llengua provensala en nostras escolas no es pas, com ho pretenen los enemichs del Felibritge, una idea retrógrada ni antifrancesa. Molt al contrari es l' únich medi de conservar y espargir per tots los punts y recóns de la terra de Fransa aquella estimació, aquell entussiasme provincial y comunal qui sols pot donar la vida á la provincia, com doná en lo temps passat la llibertat á la Suissa, l' independencia á América, la renaixensa á Italia y lo pontificat de tota gloria humana á la maravellosa Grecia.

Oh! vosaltres esperits aclarits, esperits extensos, homes d' Estat y de Govern, homes de cor y d' energia, qui veniu abuy pera veurer, qui podeu abuy saber lo que demaném los felibres, ajudeunos en eixa tasca de renovació y de franquesa nacional!...»

Mistral acaba suplicant als artistes, poetes, sabis, literats qu' han vingut á presenciar las Festas, á juntar llurs esforços als esforços patriotics de llurs majorals y dels partidaris del renaixement meridional.

Coupe sainte	Copa santa
Et debordante	y vessanta
Verse á plein bords	Ompla del tot
Verse á foison	ompla més, més
Les enthousiasmes	los entussiasmes
Et l' energia des forts!...	y energia dels forts!...

La cansó de la còpa es cantada en chor per tots los convidats, en mitj de frenétichs aplaudiments, en honor del discurs del Mestre; y la festa de la intel·ligencia aixis comensada enlayra los cors; mentres los focs sobre 'l Ródano transforman los marges del gran riu y dels seus dos ponts en negre formigueig humá.

En la reunió tinguda pels majorals, lo consistori del Felibritge ha sigut renovat.

Roumanille lo pare del renaixement provensal ha sigut nombrat

Capoulié, que vol dir president general, reemplasant á Mistral qui s' ha obstinat en refusar una tercera confirmació de sos poders.

Han sigut nombrats Vice-presidents:

Per la Provensa, en Federich Mistral.

Pel Llengua d'oc, M. Louis Roumieux.

Per la Aquitania, M. Costela.

Han sigut nombrats sindichs ó presidents de mantenedoria.

Per la Provensa M. Marius Gerard.

Pel Llengua d'oc M. Federich Donnadiou.

Per la Aquitania M. le comte de Toulouse-Lautrech.

Després de llegida aqueixa relació y sobretot l' admirable discurs de 'n Mistral ¿no es veritat que un se sent á remourer las fibras del cor? Nostres germans de Provensa lluytan com nosaltres per la reivindicació de llurs llibertats y de llur hermosa llengua qu' un Govern centralisador y despòtich voldria ofegar! Tant á Fransa com á Castella hi ha intel·ligencias obtusas, ignorants que 's crehuen que la llengua provensala y catalana son un patuès que deshonra la nació... imbecils!... que llegéixin lo discurs del gran poeta de Provensa!... que llegeixin Mireyo y l'Atlántida, y se convencerán que las duas llenguas germanas son tan ricas, com la francesa y la castellana! Mes, pera férlosi entendre seria, per llur pobre magi, demanar peras al óm ó volguer enfonsar un clau per la cabola

Sí, germans nostres de Provensa, no us canséu de lluytar; nosaltres farém lo mateix; lo pervenir es nostre; no perdém may la fé: *Córatge! Avant! y sempre avant.*

C. BOSCH DE LA TRINXERIA

AMOR

Amor, sol de ma vida,
florit oasis de mon llarch romiatje,
mon ànima ferida
per humanal ultratje
¡com se daleix al contemplar ta imatje!

Ton nom ¡com m' il-lumina
escrit ab lletres d' or en la estelada!
Constelació divina,
só Esposa enamorada
per l' anyorat Espós ¡ay! desterrada.

Estrellas qu' á sa vora
canteu de sa gran obra l' armonia
digauli si ja es hora
de que son bés d' aymía
li puga retornar l' ànima mia.

E. MOLINÉ Y BRASÉS.

